

Regeringens proposition

2001/02:163

Administrationen av specialistkompetenskurser
under läkarnas vidareutbildning

Prop.
2001/02:163

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2002

Göran Persson

Lars Engqvist
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att förvaltningsuppgiften att tillhandahålla och fördela specialistkompetenskurser (SK-kurser) får av regeringen överlämnas till Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige (IPULS).

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område	4
2.2	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	5
3	Ärendet och dess beredning.....	7
4	Bakgrund.....	7
5	Regeringens överväganden och förslag	9
6	Författningskommentarer.....	12
6.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område	12
6.2	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	12
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2002.....	13
	Rättsdatablad.....	14

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2001/02:163

Regeringen föreslår att riksdagen
antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område skall införas en ny paragraf, 3 kap. 12 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

12 a §

Regeringen får till Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige (IPULS) överlämna att besluta om tillhandahållande och fördelning av platser till de specialistkompetenskurser som ingår i läkares vidareutbildning och som anordnas med statliga medel.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2002.

2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 2001/02:163

Härigenom föreskrivs att bilagan till sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bilaga²

I enlighet med vad som anges i 1 kap. 8 § skall vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

Organ	Verksamhet
Ingenjörshögskolan i Jönköping aktiebolag	all verksamhet
Internationella Handelshögskolan i Jönköping aktiebolag	all verksamhet

Föreslagen lydelse

Bilaga

I enlighet med vad som anges i 1 kap. 8 § skall vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2002:48.

Organ	Verksamhet
Ingenjörshögskolan i Jönköping aktiebolag	all verksamhet
<i>Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige (IPULS)</i>	<i>prövning av frågor om tillhandahållande och fördelning av platser till specialistkompetenskurser som ingår i läkares vidareutbildning och som anordnas med statliga medel (SFS 1998:531)</i>
Internationella Handelshögskolan i Jönköping aktiebolag	all verksamhet

---

Denna lag träder i kraft den 1 september 2002.

Socialstyrelsen fick i regleringsbrevet för år 2000 i uppdrag att utvärdera den teoretiska utbildningen under läkarnas specialistutbildning, de s.k. SK-kurserna. I uppdraget ingick att särskilt utreda kursernas innehåll, finansiering och huvudmannaskap. Uppdraget skulle utföras i samråd med Landstingsförbundet, företrädare för de privata vårdgivarna samt övriga berörda parter.

Socialstyrelsen redovisade sitt uppdrag till regeringen i en rapport den 28 november 2000. Rapporten har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i ärendet hos Socialdepartementet (S2000/7805/HS).

Lagförslagen som nu lämnas är sådana att Lagrådets yttrande normalt borde ha inhämtats. Förslaget till ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område är dock inte lagtekniskt komplicerat och det har ett begränsat tillämpningsområde. Vad gäller förslaget till ändring i sekretesslagen innebär förslaget inte någon begränsning i rätten att ta del av allmänna handlingar i den aktuella verksamheten. Ändringarna får därför anses vara av sådan enkel beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse och Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

4 Bakgrund

År 1969 infördes reglerad specialistutbildning för läkare. Detta innebar att utbildningen innehöll krav på att föreskriven tjänstgöring skulle kombineras med systematisk undervisning. Systemet med detaljstyrd utbildning frångicks dock år 1992 vid en reformering av läkarnas specialistutbildning och ersattes med målbeskrivningar för varje specialitet (LSU-reformen). Målbeskrivningarna anger de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som läkare skall ha tillägnat sig när denne anses ha uppnått målet för uttag av specialistbevis. Kompetensutvecklingen avses huvudsakligen ske genom praktiskt arbete som läkare i vårdorganisationen varvat med utbildning i form av egna studier och deltagande i kurser. Den praktiska och teoretiska utbildningen utgör tillsammans läkarnas specialiseringstjänstgöring. Specialistkompetenskurserna (SK-kurserna) utgör således en hjälp att uppnå kraven i målbeskrivningarna. Det finns inget krav på att läkaren skall genomgå ett visst antal SK-kurser. Verksamhetschefen avgör om den enskilde läkaren uppfyller kraven i målbeskrivningen och utfärdar intyg om det. Socialstyrelsen fattar beslut om specialistkompetens med utgångspunkt i verksamhetschefens bedömning att läkare uppfyllt de kunskapsmål som är fastställda genom målbeskrivningen för specialiteten.

Enligt 4 kap. 1 § förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område skall den legitimerade läkare som vill uppnå specialistkompetens genomgå vidareutbildning under minst fem år för att förvärva de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som föreskrivits för den sökta specialistkompetensen. Vidare framgår att specialistkompetens skall förvärfvas genom tjänstgöring som läkare under

handledning och genom deltagande i kompletterande utbildning (specialiseringstjänstgöring). Socialstyrelsen skall meddela föreskrifter om vilka kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som skall gälla för varje specialistkompetens. Socialstyrelsen är den myndighet som i dag svarar för vidareutbildning av läkare och som ansvarar för den övergripande planeringen och administrationen av SK-kurserna. Socialstyrelsen får också meddela ytterligare föreskrifter om vidareutbildning för specialistkompetens.

Socialstyrelsens hantering av SK-kurserna

Socialstyrelsens kursutbud fastställs genom ett anbudsförfarande. En rådgivande arbetsgrupp för SK-kurser biträder Socialstyrelsen i frågor som rör läkares specialiseringstjänstgöring. Gruppen består av företrädare för Landstingsförbundet, Sveriges Läkarförbund och Svenska Läkaresällskapet. Dessutom har representanter för de medicinska fakulteterna adjungerats till gruppen.

De kurser som ges indelas i tre grupper. A-kurser som är värdefulla för blivande specialister i samtliga specialiteter, med prioriterade områden som administration, ekonomi, ledarskap samt samtalsmetodik/konsultationsteknik, B-kurser som har ett innehåll som är värdefullt för blivande specialister inom flera specialiteter och C-kurser för blivande specialister inom en viss specialitet. Fördelningen av kurserna inom och mellan respektive grupp görs i samråd med den rådgivande arbetsgruppen.

Socialstyrelsen tillämpar de regler för antagningen som lades fast av Nämnden för Läkares Vidareutbildning under 1970-talet då kursverksamheten byggdes ut successivt. Enligt dessa är läkare under vidareutbildning i Sverige med svensk legitimation oavsett tjänstgöringsställe vid tidpunkten för ansökan och oavsett anställningsform behörig att antas till SK-kurs. Kurserna är således avsedda för såväl ST-läkare som vikarier under vidareutbildning. Innehav av svensk legitimation vid ansökningsstillfället är obligatoriskt. Om antalet sökande till kurs överstiger antalet kursplatser sker urvalet efter ett prioriteringssystem. Platser fördelas i första hand till legitimerade läkare utan specialistkompetens under vidareutbildning och i andra hand till legitimerade läkare med specialistkompetens som avser att specialisera sig ytterligare. Inom dessa grupper rangordnas sökande efter fullgjord tjänstgöringstid efter legitimation. Även tjänstgöring som fullgjorts i annat EU/EES-land beaktas vid antagningen.

Klagomål över antagningen brukar, i de fall något fel begåtts från Socialstyrelsens sida, föranleda att den klagande i stället erbjuds en extra plats på önskad kurs.

Sedan 1998 genomförs en systematisk utvärdering av de kurser som ges. En enkät utarbetad av Socialstyrelsen besvaras av kursdeltagarna och svaren på tre av fem frågor registreras hos styrelsen. Kursutvärderingen utgör en hjälp vid bedömning av de kommande kursutbudena.

Regeringens förslag: Förvaltningsuppgiften att tillhandahålla och fördela specialistkompetenskurser (SK-kurser) får av regeringen överlämnas till Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige (IPULS). Denna verksamhet skall omfattas av offentlighetsreglerna.

Socialstyrelsens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i utredningens förslag. *Svensk Förening för Allmänmedicin (SFAM)* framför dock att man inte har några principiella invändningar mot att SK-kurserna överförs till annan än Socialstyrelsen, det är för SFAM dock inte självklart att det är det föreslagna institutet som skall ta över ansvaret. *Privatvårdens Arbetsgivarförbund* finner att Socialstyrelsen i sitt förslag inte beaktat konsekvenserna för de vårdgivare som arbetar utanför landstingen och är därför tveksamma till att styrelsens ansvar förs över till institutet.

Skälen för regeringens förslag: Socialstyrelsens utvärdering av SK-kurserna visar att de kurser som ges är av god kvalitet och är efterfrågade. Man konstaterar dock att det finns ett allmänt önskemål om fler kurser och kursplatser och om en ökad flexibilitet för att göra det möjligt att använda de resurser som finns mer optimalt.

Utgångspunkten var vid LSU-reformens tillkomst att SK-kurserna huvudsakligen skulle användas som ett stöd i det hälso- och sjukvårdspolitiska förändringsarbetet bl.a. genom att kurserna bibringade insikter om tekniker för ett aktivt förebyggande arbete, rehabilitering, möjlighet till samverkan men också kunskap om patientomhändertagande, etiska problem i vården, administrativa och organisatoriska frågor samt hälsoekonomi. De skulle således ge en möjlighet för staten att styra läkarnas kompetensutveckling. I rimlig omfattning skulle SK-kurserna även stödja den egentliga specialistutbildningen. I dag utgörs dock majoriteten av SK-kurserna av s.k. B- och C-kurser, dvs. kurser som har betydelse direkt för yrkeskunnandet.

SK-kurserna utgör ett viktigt teoretiskt komplement till den praktiska tjänstgöringen under läkarnas specialiseringstjänstgöring och det är därför av stor vikt att kunna tillhandahålla erforderligt antal kurser och kursplatser. Socialstyrelsens roll i kursverksamheten är inte längre formellt reglerad annat än genom myndighetens egna föreskrifter. I myndighetens roll och uppgifter ingår primärt inte att bedriva kursverksamhet. Därav följer att nödvändig pedagogisk och metodologisk kompetens, som närmast är ett krav för den kontinuerliga kvalitetsutvecklingen av kursverksamheten, inte finns i önskvärd omfattning inom Socialstyrelsen.

Regeringen delar därför Socialstyrelsens uppfattning att man för att uppnå ökad flexibilitet och ett bättre resursutnyttjande bör föra över ansvaret för att administrera de s.k. SK-kurserna till en annan huvudman. Socialstyrelsen har föreslagit att Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige (IPULS), en ideell förening, som bildades av Landstingsförbundet, Sveriges Läkarförbund och Svenska Läkaresällskapet i juni 2001, bör få i uppgift att administrera SK-kurserna. Institutet har till

ändamål att främja läkares professionella utveckling och att i dialog med utbildningsproducenterna verka för en fortbildning som styrs av användarnas behov. Institutets bildare, som för övrigt också ingått i samrådsgruppen för Socialstyrelsens översyn av SK-kurserna, har uttryckt intresse för att genom institutet åta sig ansvaret för att administrera SK-kurserna.

En av de avgörande fördelarna med att överlåta ansvaret för administrationen av SK-kurserna till IPULS är att institutets verksamhet då kommer att omfatta både fort- och vidareutbildningsinsatser. Denna överblick av det totala kursutbudet kan bidra till en ökad flexibilitet och ett bättre resursutnyttjande. Inom ramen för IPULS:s verksamhet kommer det att tillhandahållas och spridas information om alla de kurser som riktar sig till läkare, såväl läkare under vidareutbildning som färdiga specialister. Institutet kommer även att arbeta med att finna effektiva metoder för att nå ut med fort- och vidareutbildningsinsatser. En annan viktig fråga för institutet uppges vara att hitta standarder för att kvalitetssäkra de kurser som ges.

Mot denna bakgrund finner regeringen att IPULS har goda förutsättningar att administrera och utveckla SK-kurserna. Regeringen vill här dock betona att ett överlämnande av administrationen av kursverksamheten till en privaträttslig organisation inte får innebära att statens ansvar för läkarnas vidareutbildning upphör eller försvagas. Staten måste tillförsäkra sig garantier så att man på ett betryggande och lämpligt sätt kan medverka och ha insyn i den nya organisationen. Detta bör bl.a. ske genom att staten utser en ledamot i institutets styrelse. Regeringen avser att i en överenskommelse med IPULS reglera de närmare förutsättningarna för ett överlämnande. En sådan förutsättning skall vara att staten finns representerad i styrelsen för IPULS.

Regeringen finner det angeläget att säkerställa statens intresse av att de läkare som vidareutbildas får en hög och adekvat kompetens för den hälso- och sjukvård som bedrivs och kommer att bedrivas i framtiden. Utrymme måste därför skapas och beredskap finnas för att genomföra kurser med allmän inriktning för läkare under vidareutbildning i ämnen och tekniker som utvecklingen inom vården eller sjukvårdspolitiska ställningstaganden gör aktuella och angelägna att sprida kunskap om. Regeringen finner det också angeläget att framhålla att flertalet av SK-kurserna med huvudsaklig medicinsk inriktning även i fortsättningen bör genomföras av de medicinska fakulteterna.

Ett överförande av administrationen av SK-kurserna skall finansieras genom de medel som Socialstyrelsen i dag disponerar för denna verksamhet.

Fortbildningen är en uppgift för framförallt arbetsgivaren men även för professionen. Fortbildningsinsatser faller dock helt utanför statens ansvar varför det är viktigt att statens roll avgränsas till vidareutbildningen av läkare, även om SK-kurserna inordnas i ett nytt system. Det är därför utomordentligt viktigt att institutet använder och redovisar de medel det tillförs beträffande administration och tillhandahållande av SK-kurser så att de kan särskiljas från dess övriga verksamhet.

Den verksamhet som består i att tillhandahålla och fördela kurser är att anse som en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning. Enligt 11 kap. 6 § regeringsformen kan en förvaltningsuppgift överlämnas till ett enskilt organ. Om uppgiften, som i detta fall, innefattar myndighetsutövning skall det ske med stöd i lag. Ett bemyndigande bör därför tas in i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

Eftersom verksamheten att tillhandahålla och fördela kurser kommer att innefatta myndighetsutövning blir den inordnad i den offentlighetsrättsliga regleringen. Det innebär bl.a. att verksamheten kommer att vara bunden av objektivitetsprincipen och likhetsprincipen i enlighet med vad som föreskrivs i 1 kap. 9 § regeringsformen. Såväl när det gäller information om möjligheten att söka kurser som vid fördelningen av platser vid kurserna skall alla behöriga läkare behandlas lika, oavsett om de är anslutna till Svenska Läkaresällskapet eller Sveriges Läkarförbund eller inte.

Den kommande rättsliga regleringen av SK-kurserna i förordning kommer att innehålla bestämmelser om bl.a. fördelningen av kursplatser. Däremot kommer inte någon bestämmelse om rätt att överklaga att tas med. Fördelningen av kursplatser på de olika behöriga sökandena är inte lämpligt för överklagande. Om det inte rör sig endast om någon enstaka klagande kan en överinstans inte ändra på placeringen, utan att börja fördela om de sökande. En sådan ordning är inte rimlig. Beslut rörande fördelning av kursplatser bör därför inte kunna överklagas. Regeringen förutsätter att institutet handlägger klagomål över antagningen på samma sätt som Socialstyrelsen gjort.

Offentlighetsprincipen

Socialstyrelsen har föreslagit att bestämmelserna om handlingsoffentlighet och sekretess skall göras tillämpliga på institutet. Vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos en myndighet skall enligt 1 kap. 8 § sekretesslagen (1980:100) i tillämpliga delar gälla också handlingar hos de organ som anges i bilagan till sekretesslagen i den mån handlingarna hör till den verksamhet som nämns där. De i bilagan angivna organen skall enligt samma lagrum vid tillämpningen av sekretesslagen jämföras med myndighet.

Institutets verksamhet kommer att bestå av två delar, dels verksamheten med SK-kurser för läkare under vidareutbildning vilken finansieras av statliga medel, dels fort- och vidareutbildningsinsatser som finansieras på annat sätt och som vänder sig även till andra läkarkategorier. Om en förvaltningsuppgift överlämnas till ett privaträttsligt subjekt innebär det vanligen att offentlighetsprincipen görs tillämplig på det privaträttsliga subjektet. Detta gäller särskilt om det är fråga om en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning. Intresset av insyn i offentlig verksamhet gör sig gällande med likartad styrka oavsett den yttre form som valts för verksamheten. När ett privaträttsligt subjekt på statens uppdrag utför en förvaltningsuppgift, t.ex. fördelning av statligt finansierade

kursplatser, som innefattar myndighetsutövning bör offentlighetsprincipen tillämpas. Prop. 2001/02:163

Regeringen anser därför att övervägande skäl talar för att bestämmelserna om handlingsoffentlighet och sekretess bör göras tillämpliga på institutet i de delar som rör tillhandahållande och fördelning av SK-kursplatser för läkare under vidareutbildning och som finansieras av staten. Detta sker genom att institutet införs i bilagan till sekretesslagen.

Detta innebär också att bl.a vissa av bestämmelserna i arkivlagen (1990:782) blir tillämpliga på institutets myndighetsutövande verksamhet.

6 Författningskommentarer

6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

12 a §

Paragrafen är ny. Införandet av paragrafen innebär att Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige (IPULS) anförtros förvaltningsuppgiften att pröva tillhandahållandet och fördelningen av platser till specialistkompetenskurser.

6.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Bilagan

Ändringen i bilagan innebär att offentlighetsprincipen skall tillämpas på den del av IPULS:s verksamhet som utförs med stöd av bemyndigandet i 12 a § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, dvs. rör hanteringen av tillhandahållande och fördelningen av specialistkompetenskurser till läkare under vidareutbildning.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2002

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden
Hjelm-Wallén, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow,
Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Lejon, Lövdén,
Ringholm, Bodström, Karlsson, Sommestad

Föredragande: statsrådet Engqvist

Regeringen beslutar proposition 2001/02:163 Administrationen av
specialistkompetenskurser under läkarnas vidareutbildning

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
---------------------------	---	--

Lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område	3 kap. 12 a §	
---	---------------	--